

САД СПОЧИЛИХ КОТІВ

Присвячується Еніс

Entre vos mains mêmes, ces êtres-là
sont des êtres de fuite.⁽²⁾

1

Я дістався аж під вечір до цього середньовічного містечка в центрі вузького півострова між рукавами Середземного моря. Цілих тридцять днів я сновигав незаним краєм: з півночі на південь, із заходу на схід — то сюди, то туди, хоча з кінця в кінець там не нарахуєш і трьохсот кілометрів. Обходив близько двадцяти міст, і великих, і малих, що й досі бережуть славу пам'ять про те, як сотні років тому були майже незалежними державами. Більшість із них постали на річкових узбережжях, у долинах, однак деякі споруджено й на вершинах скелястих гір; тож їхні вулиці замітала принесена вітром морська сіль....

Переважно я встигав обдивитися містечко за один — два дні; увечері сідав на потяг — і за кілька годин уже сходив в іншому. Що не день, то мандрі виснажували мене дедалі дужче, але я знаходив усе нові й нові способи, щоб позбутися втоми та спромогтися на вечерю, хай як було пізно, а вслід за нею — на відвідини кінотеатру, якщо зацікавив фільм.

Давно настала осінь, проте й досі не торкнулася дерев; вони зеленіють, куди не кинь оком, — навіть фруктові; тільки лис-

тя шарудить на вітрі — лист не в'яне й не опадає. Рідкісні в
цім тополинім краї італійські сосни тулились одна до одної.

Коли я прибув до цього похмурого містечка, що пихато
застрягло в середньовіччі, сонце ще не сховалося за обрій.
Містечко лежало на схилі; далеко вгорі виднівся кафедральний
собор, до якого я піднімуся вже завтра. На перший погляд я
навіть не зміг скласти собі думку щодо цієї споруди: собор чи
то «височів», чи то «розкинувся»? Щонайменше був великих
розмірів.

Я спустився до середини узгір'я в готель, схожий на давні
зайжджі двори. Вода в крані спершу була теплою, тож я вирі-
шив помитися; і хоча вона швидко похолоднішала, я залюбки
обливався далі. Потім ліг спати. Не минуло й години, як я
прокинувся геть бадьорий, ніби після тривалого відпочинку,
та пішов попоїсти.

У ресторані, крім мене, було ще троє відвідувачів — кожен
за окремим столиком. Двоє сиділо до мене обличчям, третій —
спиною. Дожидajući вечері, я вичікував, поки той третій
обернеться, на двох інших — не зважав. У голові поволі ви-
зрівав текст, і я експериментував у записнику з пробними
реченнями.

Вечеря забрала в мене аж півтори години. Завинили й
неповороткі офіціант із кухарем, і моя нетерплячість. Кіно-
театр, який був завширшки зо три з половиною метри, міс-
тився навпроти ресторану — на протилежному боці цент-
рального проспекту. Від дверей до дверей було не більше семи
кроків. Фільм починався о дев'ятій. А трохи вище, за шість-
сім кроків від кінотеатру, стояла цукерня, куди я піду, щоб

скуштувати тутешніх славетних солодоців із халви та рахат-лукуму — вони також дійшли до нас із середньовічних гулянок.

За цих півтори години двоє чоловіків, котрі сиділи до мене обличчям, устигли підвестися й піти, на їхнє місце прийшло троє інших. Вже й ті подалися на холод, як я попросив рахунок.

Однак я й досі не побачив обличчя того чоловіка, що сидів до мене спиною. Він начебто щось писав. Можливо — листа, а можливо — і ні. Тим часом я вирвав із записника аркуші з вісьмома своїми реченнями, аби згодом покласти їх у чернетки, а на останньому — задля розваги — написав у стовпчик такі слова: «Літня пристрасть у саду спочилих». Мені стало цікаво: якщо я залишу цей аркуш на столику, то офіціант спочатку підійде, щоб забрати ту писанину незрозумілою мовою, затим помчить за мною, вигукуючи: «Мій пане, мій пане?!» Урешиті-решит я скрутив обкладинку записника разом із останнім аркушем у згорток і залишив його на столі.

Ми обидва раптом підвелися. Відтак зустрілися поглядами. У голові гуділо — аж відлунювало. Чоловік пройшов повз мене. Ми попрямували до цукерні на відстані десяти кроків один від одного. Потім — до кінотеатру. Виходячи з кінотеатру, я його не помітив. Перед дверима готелю ми здибалися, на мить зупинилися, щоб розкланятися: «Прошу», — «Тільки після Вас», — «Перепрошую». На першому поверсі, повертаючи направо до своєї кімнати, я зауважив, що той на мить зупинився, потім пішов за мною; відчинив двері протилежного номера та зайшов.

Казка перша

ВИЛОВ

На межі зими стояла та ясна й тепла днина, що пахне ранньою весною, але через чотири дні опісля — ще знову завие хуртовина, намівши по коліна снігу... От я й гадаю: у який із цих днів помістити мою казку.

А ще міркую про таке:

Чи то образно кажучи, чи й справді так, але любов нічим не відрізняється від смачного обіду...

Море або переливатиметься на сонці, або лякатиме грізними хвилями свинцево-оливкового кольору, які промайнуть до вечора вслід за метелицею.

Адже насамперед є море. На його плесі — рибалка, у воді — риба. Ніби тисячами щупалець розтягує воно рибалок та риб у різні боки, куди самому заманеться; показує свою прихильність то до тих, то до тих.

Відтак — орфіноз. Вони — ніби міст між морем та рибалками, хоч і мають людей за ворогів. Водночас навіть не здогадуються, як море їх використовуватиме. Риба. Тільки-но припече сонце, вона, незважаючи на своє дрібне потомство, змусить пітніти рибалок; коли ж стоятиме мороз, і сніг заби-

ватиметься у вуха, тоді, знесилена від крижаної води, буде вириватися на поверхню.

Насамкінець є рибалка. Йому невідомо нічого, крім морських епідемій та свого вилову; людський син спроможний пізнати любов тільки в риби...

Припустімо, що ми почали із сонячного дня. (Тут варто додати, що це, мабуть, сподобається й багатьом читачам...)

Коли рибалка вийшов у море, можемо, наприклад, сказати, що води були тихі-тихі, і течія легенько неслась поміж берегом та островами...

Море, здебільшого, піклується про рибалку, допомагає йому. Натомість той дякує за свої успіхи не морю, а долі, приписує їх власному моряцькому хисту, пишається собою. Море знало, що син людський з упертості не хоче зрозуміти деяких речей; знало, як серед люду кмітливістю вважається те, що насправді — безглуздя. А хто втямив — мовчить.

Отаке хай буде становище... Додаймо сюди ще:

Море любило цього рибалку. Серед людей він був одним із тих його улюбленців, котрих знають під чужим іменем через «нешасливе кохання». Оскільки людському розуму не під силу збагнути таку безмежну любов, як у моря, то й рибалка спромігся тільки на те, що заглядав йому у вічі та дивився на нього як на місце роботи (а вночі — і як на смертне ложе). Вряди-годи це становище зауважували зі сторони. Людей, які потрапили в нього, кожен брався напучувати, давати їм поради та співчувати за безглузді вчинки, забуваючи головне: розгледіти стан справ у такій ситуації можна тільки зсередини...

Зрештою, хіба ми не знаємо: з одного боку, безліч людей бояться й подумати про смерть заради кохання, а з іншого — сиплють прокльони, аби почути таку історію. Та якогось дня ці люди всім своїм еством відчують, що не тільки вистачило б духу на злочин заради кохання, а вже навіть скоїли його в душі; іноді вони й ідуть на цей злочин. Тоді настає черга інших сипати прокльони...

Тихо-тихо плине морська течія поміж берегом та островами; уявімо тепер, як вона занесе дитя орфіноза, котре збилося з дороги, під човен рибалки, де те жадібно нишпоритиме в пошуках їжі. Орфіноз безперешкодно проковтне гачка, затим щосили повисне на волосіні, змушуючи чоловіка пітніти. Згодом переможена рибина потрапить у човен — рибалці до рук.

Вудкареві доведеться добряче натомитися, аби піймати орфіноза — рибу, яку він навіть не знав, нітрохи не схожу на все, що досі бачив та тримав у руках. Те, що станеться потім, з одного боку може вважатися відплатою за цей труд...

Якби ж ми перемістили цю подію в хуртовинний день, і потрібна риба знову втомила потрібного рибалку, то завдячували б морю ще дужче. Людський син не натішиться вилову в сутужну зимову годину. Він вірить, що впіймав рибу завдяки своїм міцним рукам та гострому розуму, самотужки здолав усі труднощі. Утім, є людські діти й зі значно тоншими уподобаннями: вони не обожнюють свої руки, проте не люблять показувати, як наполегливо здобувають те, чого шукають та прагнуть, — навіть у найскладнішій ситуації вони

ЗМІСТ

Сад спочилих котів

7

Вилів

11

Чоловік, який щовечора пропускав автобуса

33

Середньовічний абдал

53

Похвала безстрашному їжакові

67

Похвала крабові

85

Сонцезар дощовитого міста

98

Юнак, що простував коридором

109

«Убий мене, майстре!»

127

Наше море

150

Не нашкодъ

159

Альсаламандра

197

Ще одна гора

239

Там, де уривається й казка

262

Примітки

285